

ПОКАЗНИКИ І РІВНІ ФАХОВОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Лебедик Леся

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка,
м. Полтава, Україна

Актуальність дослідження. Фаховий розвиток особистості суб'єкта спортивної діяльності в умовах інноваційних змін у спортивній діяльності зумовлює низку актуальних завдань педагогіки спортивної діяльності, що потребують наукового обґрунтування, зокрема – вимірювання рівнів фахового розвитку особистості суб'єкта спортивної діяльності. Ця проблема стає більш актуальною, адже відчувається її гостра недостатність на практиці.

Важливим є визначення показників фахового розвитку особистості суб'єкта спортивної діяльності і сутнісних характеристик означеного фахового розвитку особистості для побудови цілісної технології підготовки суб'єктів спортивної діяльності.

Результати дослідження. Для визначення рівнів фахового розвитку особистості суб'єкта спортивної діяльності нами виділено п'ять показників:

- 1) теоретичні знання і практичні вміння;
- 2) спеціальні знання;
- 3) організаторські вміння;
- 4) комунікативні вміння;
- 5) професійно важливі якості особистості.

На основі означених показників фахового розвитку особистості суб'єкта спортивної діяльності виділено чотири логічні рівні їх прояву і на основі якої може бути розроблена цілісна програма моніторингу рівнів фахового розвитку особистості суб'єкта спортивної діяльності.

Виділено ознаки рівня володіння теоретичними знаннями і практичними вміннями:

- перший рівень – поверхові теоретичні знання і практичні вміння;
- другий рівень – знання неповні, але є розуміння алгоритмів діяльності суб'єкта спортивної діяльності;
- третій рівень – повне й правильне відтворення знань, доцільне їх застосування;
- четвертий рівень – створення суб'єктивно нових знань [9 с395-399].

Для виокремлення й опису рівнів фахового розвитку особистості суб'єкта спортивної діяльності ми, спираючись на відповідні практичні й теоретичні напрацювання [1-9 та ін.] та результати проведеного констатувального експерименту, виділили такі рівні означеного розвитку:

- 1) перший рівень – початковий, рівень або низький;
- 2) другий рівень – репродуктивний, або середній;
- 3) третій рівень – активний або достатній;
- 4) четвертий рівень – творчий, високий рівень спортивної діяльності.

Перший – початковий, або рівень інформованості, низький рівень фахового розвитку особистості суб'єкта спортивної діяльності характеризується такими показниками: знання спортивної діяльності, психології, методики спортивної діяльності недостатні; знання основ спортивної діяльності обмежуються лише загальним уявленням, знанням теорії, мають поверховий ситуативний характер; потреба у застосуванні знань у цих суб'єктів спортивної діяльності має ситуативний характер [3 с316-319].

Другий – репродуктивний, або середній рівень фахового розвитку особистості суб'єктів спортивної діяльності характеризують такі показники: знання спортивної діяльності, психології, методики спортивної діяльності мають середній рівень сформованості; знання доповнені знанням алгоритмів спортивної діяльності; суб'єкт спортивної діяльності усвідомлює значимість навчання для його спортивної діяльності, має знання її основ, проявляє інтерес до цих знань [2 с45-49].

Третій – активний, або достатній, рівень фахового розвитку особистості суб'єкта спортивної діяльності характеризується знаннями педагогіки, спортивної діяльності, психології, методики спортивної діяльності мають відносно високий рівень сформованості; відносно високого рівня сформованості професійно значимі особистісні характеристики суб'єкта спортивної діяльності за всіма означеними показниками; прагне до самоактуалізації й самореалізації у спортивній діяльності.

Четвертий – творчий (високий) рівень фахового розвитку особистості суб'єкта спортивної діяльності, який започатковує спортивну майстерність, характеризують високі показники, властива адекватна самооцінка, спрямованість на розвивальний творчий характер спортивної діяльності.

Висновки: виділення показників і рівнів фахового розвитку особистості суб'єкта спортивної діяльності дасть можливість діагностувати рівень цього розвитку в цілому, окремих його компонентів, на цій основі будувати цілісну технологією підготовки суб'єктів спортивної діяльності.

1. Лебедик ЛВ. Акмеологічний підхід у підготовці суб'єктів спортивної діяльності до соціальної роботи. В: Булгакова ТМ, редактор. Актуальні проблеми психолого-педагогічного супроводу та розвитку суб'єктів спортивної діяльності: Матеріали IV Всеукр. наук. електронної конф.; 2021 Жовт 29; Київ, Київ; 2021. с. 81-83.
2. Лебедик ЛВ. Соціально-педагогічні засади формування дискурсивно-проективної компетентності фахівця в галузі фізичної культури і спорту. В: Пристинський ВМ, Пристинська ТМ, редактори. Взаємодія духовного й фізичного виховання в становленні гармонійно розвиненої особистості. Збірник статей за матеріалами VIII Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф.; 2021 Берез 25-26; Слов'янськ-Краматорськ, Слов'янськ, с. 45-49. Доступно: <https://ddpu.edu.ua/index.php/navihatsiia-3/nauka-ta-inovatsii/konferentsii/3288-v>
3. Стрельников ВЮ. Використання теорій інтенсивного навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту. Арзютов ГМ, редактор. Науковий часопис Національного пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2016; ЗК2 (71) 16:316-319.
4. Стрельников ВЮ. Емоційний складник здоров'язберігаючого навчального середовища. Науковий часопис Національного пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2015; (56) 15. 343-347.
5. Стрельников ВЮ. Концепція проектування професійно-педагогічної підготовки фахівця в галузі фізичного виховання і спорту. В: Пристинський ВМ, Пристинська ТМ, редактори. Взаємодія духовного й фізичного виховання в становленні гармонійно розвиненої особистості. Збірник статей за матеріалами VIII Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф.; 2021 Берез. 25-26; Слов'янськ-Краматорськ, Слов'янськ, с. 415-420. Доступно: <https://ddpu.edu.ua/index.php/navihatsiia-3/nauka-ta-inovatsii/konferentsii/3288-v>
6. Стрельников ВЮ. Педагогічний менеджмент підготовки суб'єктів спортивної діяльності. В: Булгакова ТМ, редактор. Актуальні проблеми психолого-педагогічного супроводу та розвитку суб'єктів спортивної діяльності: Матеріали IV Всеукр. наук. електронної конф.; 2021 Жовт. 29; Київ, Київ; с. 97-98.

7. Стрельніков ВЮ. Підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до проектування системи інтенсивних тренувань. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2013; 5 (30) 13. 361-365.
8. Стрельніков ВЮ. Розвиток духовності студентської молоді засобами фізичної культури і спорту. В: Пристинський ВМ, редактор. Взаємодія духовного й фізичного виховання в становленні гармонійно розвиненої особистості. Збірник статей за матеріалами VII Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф.; 2020 Берез. 18-19; Слов'янськ-Краматорськ, Слов'янськ; 94-101. Доступно: <http://www.slavdpu.dn.ua/index.php/nauk/conf>
9. Стрельніков ВЮ. Розвиток проектувальної майстерності майбутніх фахівців із фізичного виховання та спорту. Науковий часопис Національного пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2014; 3К (45) 14: 395-399.

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСВІДОМОСТІ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ – МОЛОДИХ СПЕЦІАЛІСТІВ У СПОРТІ

Мосьпан Марина

Національний університет фізичного виховання і спорту України, м. Київ

Вступ. Отримання професійних знань і умінь, долучення молодих спеціалістів до різних видів практичної діяльності, прийняття професійних цілей та ідеалів у професійній діяльності є основними умовами професійного розвитку психолога-початківця у спорті [3; 4]. Задля сталого розвитку професійної самосвідомості молодий спеціаліст має розуміти і приймати **актуальні вимоги до його професійної діяльності**, зокрема рівня сформованості відповідних здібностей та особистісних якостей. Водночас професійна самосвідомість формується під впливом навколишнього професійного середовища і професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток професійної самосвідомості досліджували С. Васьковська, В. Зайчук, Є. Зеєр, Є. Клімов, О. Лозова, О. Маркова, Л. Мітіна, Г. Радчук, Л. Римар, Л. Терлецька, Т. Титаренко, Є. Турініна, Л. Турищева, П. Чамата та інші. *Самосвідомість, в тому числі і професійну, варто розглядати як єдність трьох компонентів: самопізнання, емоційно-ціннісне ставлення до себе та саморегулювання [3].* Професійна самосвідомість **характеризує певний рівень самовизначення**, молодого спеціаліста: усвідомлення власної соціальної позиції, інтересів, нахилів, здібностей, обдарувань, якості загальної та спеціальної підготовки, професійних намірів [4]. Мірилом професійної самосвідомості **практичних психологів у спорті** має бути **професійний типаж-стереотип**, складений з персоніфікованого уявлення про професію чи з узагальненого образу типового професіонала. Цей типаж-стереотип розвивається пропорційно з набуттям нових знань і розвитком молодого спеціаліста. У процесі набуття досвіду професійна самосвідомість розширюється, тож критерії оцінювання своїх можливостей змінюються. Це відбувається завдяки новим якостям опанованої професії і зумовлює нові вимоги до себе як до професіонала [2].

Закінчивши вищий навчальний заклад, молодий спеціаліст має розв'язати низку життєво важливих завдань, що стосуються не лише професії, а й сім'ї, стилю життя, планів на майбутнє тощо. Тому в цей період, на початковому етапі професійної діяльності, так важливі становлення професійної самосвідомості та подальша професійна і особистісна самореалізація. Саме тому, доречно організувати спеціальну діяльність з управління процесом формування професійної самосвідомості молодого спеціаліста, установлення його професійної Я-концепції.